

Vogels kijken langs De Digitale Snelweg

Nummer 42

Peter C. Meijer

Taal en vogels

Interessant zijn de berichten op het Eurobirdnet Nederland over taal en vogels. Zo werd de vraag gesteld waar nu eigenlijk de klemtoon ligt bij 'Sperwergrasmus'. Moet je SPERwergrasmus zeggen, of juist sperwerGRASmus? Het blijkt dat beide mogelijkheden gebruikt worden. Dat kan natuurlijk, ten slotte is de taal levend. Paul Marcus draagt echter tegen de tweede variant argumenten aan waaruit kennis van deze zaak blijkt: 'De uitspraak sperwerGRASmus is niet juist in het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN; tot voor kort was deze benaming van het Standaardnederlands - met accent op STAN - taboe, maar ze is weer toegestaan). De uitspraak dient te zijn SPERwergrasmus. In een samengesteld woord, waarbij de beide leden zelfstandige naamwoorden zijn, dient de klemtoon normaliter te liggen op de beklemtoonde lettergreep van het eerste lid van de samenstelling. Er kan bij foutieve beklemtoning een irritante beïnvloeding van de betekenis ontstaan, waardoor de luisteraar steeds op het verkeerde been wordt gezet. Zo hoor je steeds: explosievenOPruimingsdienst (let wel: de eerste 'n' mag in het ABN niet worden uitgesproken!). Ik denk dan altijd dat er een opruimingsdienst op ontploffen staat! Als er sprake is van de WEReldhavendagen, spreekt men op radio en televisie steeds van wereldHAVendagen. Men spreekt deze term dus uit alsof het geen driewerf samengesteld woord is. Wereld en haven vormen

wereldhaven, vervolgens worden er een aantal dagen tot WEReldhavendagen uitgeroepen. Door het accent naar Haven te verleggen, gaan die dagen niet meer over een wereldhaven maar zijn het havendagen, die in alle havens over de hele wereld worden gehouden. Wat raar nu dat die wereldHAVendagen nimmer in Urk of Lauwersoog zijn gehouden.

SperwerGRASmus is dus fout, behalve in een zin, waarin beide afzonderlijke woorden, los van de samenstelling achter elkaar worden uitgesproken. Dus: wat at die Sperwer vandaag? Vandaag at die Sperwer GRASmus.' Fantastisch gevonden, Paul!

Ringerstaal en vogels

Mensen hebben in groepsverband vaak hun eigen jargon. Zo ook ringers. Je moet een ingewijde zijn om die taal te begrijpen en dan nog. Gerrit Speek van het Vogeltrekstation Nederland is iemand van wie je mag verwachten dat hij de taal van ringers kan verstaan. Helaas zijn er veel uitingen die zelfs hij niet kent. Daarom heeft hij op de site van het Vogeltrekstation de mogelijkheid geopend de specifieke termen van het ringersjargon te verzamelen. Wie geïnteresseerd is, kijkt op: <http://www.vogeltrekstation.nl/jargon.htm>.

De Dodo in de taal

Klaas Eigenhuis schrijft: 'Gekaperde Zwaan, Gekapte Zwaan zijn namen voor de Dodo (Houttuyn, M. 1762, 1763. Natuurlyke Historie of uitvoerige Beschryving der Dieren, Planten en Mineralen, deel 1 en 2 over De Vogelen). Daar vind je ook de synonieme naam Monnik-Zwaan. De Dodo werd zo genoemd naar 'zeker Vlies, dat naar een Kaper

Internet Explorer - Jargon

URL: <http://www.vogeltrekstation.nl/jargon.htm>

Jargon
[Drukken]

Zoals in elke volkstaal kent ook de ringerswereld zijn jargon (van Dider: 'voor onbegrijpelijk moeilijk verstaander taal, volk- of groeps taal'). Onderstaande lijst bevat een aantal voorbeelden van jargon dat men bij ringers op bepaalde en in alle gevallen moet kennen. Het is niet mogelijk alle jargon te geven. Vandaar zijn het slechts voorbeelden, en je kunt je afvragen of die wel tot jargon behoren, sommige zullen vast wel (dus) daar geraden worden (andere misschien), en er zijn ook woorden bij met meer dan één betekenis (dier). Dipsaas en (zoel) dieret van vogels komen meestal ook voor en dan ben je al snel bij Dier di van Dier (2000). De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis. De constructie waarvoor gekozen is (indien kan zijn bijlage (voorlopig) ingesloten) heeft zijn voor de land liggende voor- en nadelen.

Deel 1: een bijlage te hebben voor deze pagina? ga naar de site van Peter en van het jargon. De samenstelling van Peter van Zwaal

Term	Verklaring	Land	Provincie	Bron
all	Aldichter			VRS Canticum
all	Aldichter	Nederland		Trochilus
vullijzer	Grote Lijzer	België	Achterhoek	Akron Willems
loep-op-de-baan	Een jonge vogel die direct op de baan (buiten de netten) gaat zitten, en niet gelukt te zijn gelukt	Nederland	Utrecht en ook elders	Heek Lichtenfeld (18)
hallo	Beklemtoning			
halloleus	Haggenus	België	Achterhoek	Akron Willems
hoede-en	Met een slag en geluid hoedenverloren in de vlucht proberen te vangen			VRS Canticum
hoede-piet	Hoedenverloren			

Internet

zweemt' (p. 321). Een *kaper* was een soort vrouwen- of kindermuts met een hangende strook stof die ook nek en schouders bedekte. Waarschijnlijk droegen ook monniken wel zulke kapers. Zo'n 'vlies' is op de meeste schilderijen van de Dodo niet terug te vinden. Het is niet onmogelijk dat het element *gekaperd* of *gekapt* pas in de naam is gekomen naar aanleiding van veerloze resten van de vogel of halfvergane opgezette exemplaren. Het element *Zwaan* is daarentegen mogelijk ouder. Toen de Portugees Pedro de Mascarenhas in 1502 (of 1505) Mauritius ontdekte, gaf hij het de naam *Ilha do Cisne* ('Zwaaneiland') (Portugees *Cisne* 'Zwaan'), ook wel in andere vorm aangetroffen als 'Insula do Cirne' (Van Wissen, B. van, 1995, pag. 20. Dodo *Raphus cucullatus* [*Didus ineptus*]. Catalogus bij de tentoonstelling 'Het Lot van de Dodo') en '*Ilha do Cerne*' [Van de Werken 1978, *Artis* 24: 58]. Ook de Hollanders noemden Mauritius enige tijd 'Zwaneneiland'. Die 'zwanen' waren waarschijnlijk de Dodo's. Of de Dodo's werkelijk zoveel op zwanen leken is niet goed uit te maken. De Portugezen zullen niet zo bekend geweest zijn met zwanen. De voorzichtige conclusie kan zijn dat Dodo's groot waren en vrij licht van kleur. Bovendien kan de gelijkenis van Dodo en zwaan ook betrekking hebben gehad op de kwaliteit en smaak van het vlees.'

Grote loopvogel

Ies Goedbloed vraagt: 'Heeft er in Europa ooit een grote loopvogel geleefd? Ik vond namelijk in een boek een plaat van fresco's die zijn gevonden in Pompeï. Op deze fresco's stonden allerlei vogels zeer gedetailleerd afgebeeld. Houtduif en Koolmees waren duidelijk herkenbaar, ook waren de afbeeldingen van een soort 'mus' en een *Phylloscopus* goed afgebeeld. Aangezien deze vogels zo precies waren afgebeeld ging ik ervanuit dat de grotere loopvogel waarschijnlijk

geen fantasieafbeelding betrof. In die tijd schilderden men behoorlijk realistisch. De vogel waar het om gaat is grijsblauw, heeft lange gele poten (denk aan de Secretarisvogel), kleine vleugels en een grote arendachtige snavel. Ik denk dat de titel van het boek 'Verdwenen Beschavingen' was. Kim Anderson reageert: 'Als die vogel heel erg op een Secretarisvogel lijkt, is het er misschien wel één. Van de Romeinen is bekend dat ze overal de gekste beesten vandaan haalden. Vaak kregen ze ook van alles als geschenk van verslagen stamhoofden. Het hoeft niet per se een beest te zijn dat in Italië in het wild voorkwam.'

Ornithohistoricus Ruud Vlek denkt dat het gaat om het boek: Geheimen van de verdwenen beschavingen, Noorbergen, R. (1980); (vertaald uit het Engels door L. Tholen); uitgeverij Bigot & Van Rossum, Baarn. Ook wijst hij erop dat de Grieken Struisvogels tegenkwamen in Syrië, en de Romeinen misschien rond Carthago. (Vergelijk Kraak, Vogels 6 (31) 1986, pag. 26). Verder schrijft Ruud: 'Volgens Birds of the Western Palearctic I (1977), p. 38, kwam de Struisvogel tot in de 19e eeuw in Noord-Afrika voor. Niet gefossiliseerde eischalen zijn gevonden in Tunesië, in delen van de Sahara, in Noord-Libië en in Egypte. Fossiele eieren zijn gevonden op de Canarische eilanden. In de westelijke Sahara kwam de soort voor tot in 1950. Op de grens van Algerije en Mauretanië waren de laatste zekere broedgevallen in 1963 (twee paar) en waarschijnlijk ook nog in het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw. In februari 1966 was er nog een vondst in Zuidwest-Jordanië van de Syrische ondersoort.

In Xenophon's Anábasis, boek V (Tocht van Cyrus uit het Grieksch met inleiding en korte aantekeningen door dr. H. C. Muller, Amsterdam, S.L. van Looy/H. Gerlings; gedrukt bij Karel F. Misset, Arnhem), beschrijft deze een tocht van de Griekse huurtroepen van de Perzische troonpretendent Cyrus III door het Midden-Oosten (circa 401 voor Chr.): 'Van hier marcheerde hij (Cyrus), met den Euphraat rechts, door Arabië en legde in vijf marschen, door woeste streken, vijfendertig parasangen af. In deze streek was de bodem evenals een zee, glad en vol alsemkruiden. Andere planten, zooals struiken of riet, dat men er ook vond, alles had een gekruiden geur; boomen vond men er echter in 't geheel niet. Wat de dieren betreft, zoo vond men hier wilde ezels, wier getal zeer groot was, een menigte groote struisvogels, ook trapganzen en antilopen. Op deze dieren maakten de ruiters soms jacht. De wilde ezels liepen, wanneer zij vervolgd werden, ver vooruit, hielden dan stil - want zij liepen veel sneller dan een paard - en wanneer het paard nader kwam, deden zij weer hetzelfde; men kon ze dus niet vangen,

wanneer de ruiters zich niet zo posteerden, dat de een de dieren naar den ander toe dreef. Hun vleesch gelijkt op hertevleesch, doch is nog malscher. Struisvogels ving men in geheel niet; de ruiters, die nog beproefden op hen jacht te maken, lieten dit voornemen spoedig varen, want al vluchtende kwamen zij op een grooten afstand, en vereenigden de snelheid hunner pooten met die hunner vleugels, die zij als zeilen gebruikten. De trappanzen kon men vangen, als men ze plotseling opjoeg, want hunne vlucht is klein evenals die der patrijzen en zij worden spoedig vermoeid; hun vleesch is zeer zoetachtig.'

Ornitaalloloog Klaas Eigenhuis schrijft: 'De Romeinen kenden de Struisvogel, want daar vochten soms gladiatoren mee! Bron: J.H. Gurney 1921 (1972), Early annals of ornithology, p.17; deze citeert T. D. Fosbroke, 1825, Encyclopaedia of Antiquities and Elements of Archaeology. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de Struisvogel in het wild in Europa voorkwam! De Romeinen hielden ook Kippen (en introduceerden her en der de Fazant); ik weet niet of je de Kip ook tot de loopvogels wilt rekenen. In Zuid-Spanje, in de provincie Cádiz, zijn rotsschilderingen uit de neolithische tijd te bewonderen ("at the Tajo Segura"), waar Flamingo en Purperkoet in te herkennen zijn; deze beide zijn op die schilderijen voorzien van een flinke 'adelaars-snavel' (Gurney). Van recenter tijd zijn andere afbeeldingen van vogels met 'adelaars-snavels', waaronder de vogel Griep, half Arend, half Leeuw, bijvoorbeeld in Jonston 1660, Naeukeurige Beschryvingh van de Natuur. Het is niet uitgesloten, dat de auteur en de tekenaar in het bestaan van zulke wezens geloofden.' Ies herkent in de beschrijving door Klaas vooral de adelaars-snavel: 'Mogelijk ligt hier de oplossing! Toen ik de fresco net had gezien dacht ik even aan een

Purperkoet! Alleen vond ik de snavel dus veel te groot en de poten te lang en te geel. Maar ja, je moet natuurlijk niet verwachten dat de vogels in die tijd 'Johnsonachtig' werden afgebeeld.

Bezoek de website van

Frank Verhart heeft een website op <http://www.franknature.nl/>. Frank is geen monomane vogelaar. Hij kijkt ook graag naar orchideeën. Dat maakt zijn website boeiend. Ook over Polen, waar hij stage liep, vindt u een en ander.

De Vogelwerkgroep Nijmegen heeft een website op: <http://www.vogelwerkgroepnijmegen.nl>. Deze site biedt veel informatie. Hij bevat allerlei gegevens over een interessant gebied.

Een nieuw initiatief voor vogelfotografen is <http://www.birdpix.nl/>. Daan Schoonhoven schrijft daarover: 'Doel van deze site is vogelfotografen een podium te bieden om hun foto's te laten zien aan een breed publiek. Daarnaast willen we via deze site de gelegenheid bieden om alleen kwalitatief goede foto's te bekijken, bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in vogels. We hebben nu 22 gebruikers en er zijn al meer dan honderd foto's in de zes publieke albums gezet. Neem een kijkje, voeg de site toe aan jouw favorieten en kom nog eens terug, want de site is nog volop in ontwikkeling. Digitale vogelfotografen registreer je en laat je foto's zien aan een breed publiek!

Monosites

Een site die speciaal gericht is op de Merel is te vinden op: <http://home.planet.nl/~west3763>. Albert en Jolanda Westendorp uit Roosendaal hebben deze site gemaakt. Een prima initiatief. Zo kun je van één soort na verloop van tijd alles vinden. Zij vragen ons: 'Wij zijn op zoek naar specifieke gegevens over

Een 'monosite' over de Merel.

de Merel. Wanneer en waar ziet of hoort men mereljongen. Ook zijn wij op zoek naar gegevens over de merelzang. Wanneer in het jaar hoort u deze zoal. Wij zoeken gegevens over de zang en over de jongen uit de periode vóór, tijdens of na het broedseizoen. Zowel nieuwe als oude gegevens zijn welkom. Deze gegevens zouden wij graag aangevuld zien met datum, tijd, aantal en internationale

coördinaatgegevens of de vier cijfers van de Nederlandse postcode om de geografische verschillen in kaart te brengen. Het ligt in de bedoeling deze gegevens uiteindelijk op onze site te publiceren. Indien men dit wenst, worden de gegevens uiteraard ontdaan van alle persoonlijke gegevens.' U kunt hun een mailtje sturen via: demerelman@planet.nl. De website wordt regelmatig aangevuld met allerlei feiten. Heel aardig zijn ook de foto's van de leucistische merels.

Een andere site geheel gewijd aan één soort is de steenuilensite, die is te vinden op: <http://www.steenuilnoordholland.nl/> Wie deze pagina's opzoekt, wordt direct in de stemming gebracht met die prachtige roep van de Steenuil. U leest dit op het moment dat die roep weer volop gaat klinken. Op deze site vindt u diverse weetjes over deze interessante vogelsoort en er is een prachtig overzicht van de plekken waar ze voorkomen in Noord-Holland. Het soortbeschermingsplan is te downloaden van de site. Dan weet u wat er met uw belastingcenten gebeurt. Veel vrijwilligers zijn uren bezig om Steenuilen te traceren en de jongen later te (laten) ringen. De fotopresentatie spreekt voor zichzelf en is eveneens een genot om naar te kijken. Complimenten voor deze site.

Een handige website

De 50-jarige Guus van Duin wijst ons op: <http://theyr.net>. Daarop is actuele informatie te halen over het weer. Kan handig zijn als u wilt weten of het aangenaam weer wordt voor een vogeltelling.

Reacties van lezers

Albert Stevens uit Hellendoorn wijst erop dat het verhaal over de Korhoenders in *het Vogeljaar* 51 (4) pagina 171 niet helemaal klopt. IVN Hellendoorn is betrokken bij het in goede banen leiden van allen die willen genieten van Korhoenders. Zij geven ook een informatie-

folder uit. In 2003 zijn er veertien Korhoenders geteld. Vanaf 15 maart staan de mensen van deze IVN-afdeling weer paraat om iedereen te informeren over het wel en wee van het Korhoen.

Mocht u mij op zaken willen attenderen of naar aanleiding van bovenstaande reageren, neem dan contact op per telefoon, brief of e-mail.

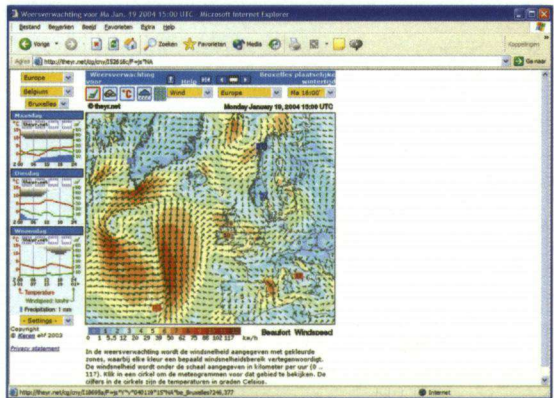
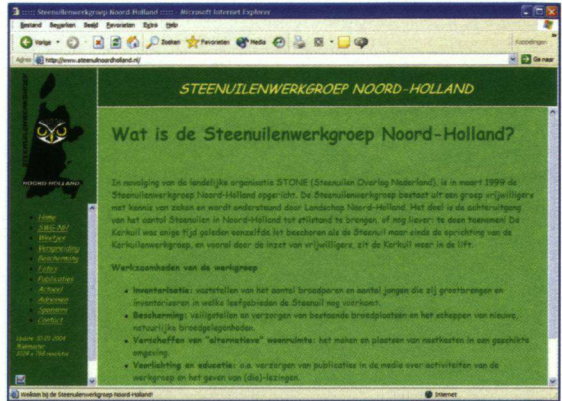
■ P.C. Meijer, Mossel 16, 1775 JB Middenmeer, telefoon (0227) 50 35 59, e-mail: meijerpc@worldonline.nl. Mijn website vindt u op: <http://members.tripod.com/pcmeijer/index.html>. Via de link *het Vogeljaar* surft u naar de startpagina van de digitale snelweg, websites van vogelaars en vogelorganisaties. De links uit de afgelopen afleveringen vindt u er ook.

Prijsuitreiking Jaap Taapken Vogelfotoparade

De prijsuitreiking van de Jaap Taapken Vogelfotoparade 2003 vindt plaats op zaterdag 3 april 2004 in Natuurcentrum 'De Schaapskooi' te Schoonrewoerd. Het is een lange traditie ieder jaar weer een gezellig samen te zijn met vogelfotografen en abonnees van *het Vogeljaar*. Hier heeft een ieder de gelegenheid kennis te maken met bekende en (nieuwe) veelbelovende fotografen. Ook zal er weer een boeiende lezing worden gegeven door een bekende vogelfotograaf. De bijeenkomst begint om 14.00 uur en zal rond 17.00 uur worden afgesloten.

Locatie: Natuurcentrum 'De Schaapskooi', Overboeicop 15, Schoonrewoerd, (0345) 64 12 01. Omdat de ruimte beperkt is, wordt u verzocht, indien mogelijk, zich aan te melden voor deze bijeenkomst bij Willem Werkman. Telefoon: (073) 599 19 67.

Willem Werkman

Kijkers en telescopen vergelijken

In samenwerking met enkele importeurs van telescopen en verrekijkers organiseert Foto Abro een aantal 'kijk en vergelijk'-dagen en praktijkmiddagen. Tijdens deze bijeenkomsten kan men kwaliteitstelescopen en -verrekijkers met elkaar vergelijken. Deskundige medewerkers zijn ter plaatse om voorlichting te geven en te helpen bij het bepalen van uw eventuele keuze. De locatie is het Vijfhoekpark te Zaandam (neem vanaf de A8 de afslag Zaandam-Zuid).

De komende bijeenkomsten zijn gepland op 20 maart, 17 april en 15 mei 2004. Ook voor het najaar zullen nog een aantal middagen worden gepland. Belangstellenden dienen zich aan te melden en een voorkeursdatum op te geven. Dit kan telefonisch via (075) 670 07 47 of per e-mail: info@fotoabro.nl.